

ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ЗАТВЕРДЖУЮ

Декан факультету

Людмила СТАНІСЛАВОВА

Стом
30 серпня

2024 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Основи композиції

Галузь знань 02 Культура і мистецтво

Спеціальність 023 Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація

Рівень вищої освіти Перший бакалаврський

Мова навчання Українська

Шифр дисципліни ОЗП.11 **Обсяг дисципліни** 4 кредитів ЄКТС

Статус дисципліни: Обов'язкова

Факультет Гуманітарно-педагогічний

Кафедра Технологічної та професійної освіти і декоративного мистецтва

Форма навчання	Курс	Семестр	Загальний обсяг дисципліни		Кількість годин						Форма семестрового контролю		
			Кредити ЄКТС	Години	Аудиторні заняття				Курсовий проект	Курсова робота	залік	іспит	
					Разом	Лекції	Лабораторні роботи	Практичні заняття					
Д	1	1	4	120	51	17		34		69			+

Робоча програма складена на основі освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів

Програма складена *Богдан Крулик* старший викладач, Богдан КРУЛИК

Схвалена на засіданні кафедри технологічної та професійної освіти і декоративного мистецтва

Протокол № 1 від 28.08.2024 р. Зав. кафедри *Ірина Андрощук* Ірина АНДРОЩУК

Робоча програма розглянута та схвалена вченою радою гуманітарно-педагогічного факультету

Голова вченої ради *Людмила Станіславова* Людмила СТАНІСЛАВОВА

Хмельницький, 2024

2. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Навчальна дисципліна «Основи композиції» займає провідне місце у підготовці бакалаврів зі спеціальності 023 «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація». Вона виносить на засвоєння теоретичні та практичні аспекти щодо набуття базової художньо-графічної грамоти. Дисципліна викладається на протязі першого семестру, як обов'язкова дисципліна у професійній підготовці майбутнього художника декоративного мистецтва для виконання усіх подальших навчальних дисциплін художньо-практичного циклу та загально-професійної діяльності.

Пререквізити – вихідна.

Кореквізити – Рисунок, Рисунок та пластична анатомія, Декоративний рисунок, Рисунок та графічне моделювання, Живопис, Декоративний живопис, Експериментальний живопис, Скульптура, Музейна практика, Пленерно-живописна практика, Виробничо-технологічна практика, Переддипломна практика, Дипломне проектування.

Відповідно до Стандарту вищої освіти із зазначеної спеціальності та освітньої програми дисципліна має забезпечити:

- **компетентності:**

ІК Здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми у галузі образотворчого мистецтва, декоративного мистецтва, реставрації творів мистецтва або у процесі навчання, що передбачає застосування певних теорій, положень і методів та характеризується певною невизначеністю умов.

ЗК03. Здатність спілкуватися українською мовою як усно, так і письмово. ЗК05. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК05. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК06. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК09. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

ЗК11. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.

ФК01. Здатність розуміти базові теоретичні та практичні закономірності створення цілісного продукту предметно-просторового та візуального середовища.

ФК02. Здатність володіти основними класичними і сучасними категоріями та концепціями мистецтвознавчої науки.

ФК05. Здатність генерувати авторські інноваційні пошуки в практику сучасного мистецтва.

ФК06. Здатність інтерпретувати смисли та засоби їх втілення у мистецькому творі.

ЗК09. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

- **програмні результати навчання:**

ПРН01. Застосовувати комплексний художній підхід для створення цілісного образу

ПРН02. Виявляти сучасні знання і розуміння предметної галузі та сфери професійної діяльності, застосовувати набуті знання у практичних ситуаціях.

ПРН06. Застосовувати знання з композиції, розробляти формальні площинні, об'ємні та просторові композиційні рішення і виконувати їх у відповідних техніках та матеріалах.

ПРН07. Відображати морфологічні, стильові та кольоро-фактурні властивості об'єктів образотворчого, декоративного мистецтва, реставрації та використовувати існуючі методики реставрації творів мистецтва в практичній діяльності за фахом.

ПРН08. Аналізувати, стилізувати, інтерпретувати та трансформувати об'єкти (як джерела творчого натхнення) для розроблення композиційних рішень; аналізувати принципи морфології об'єктів живої природи, культурно-мистецької спадщини і застосовувати результати аналізу при формуванні концепції твору та побудові художнього образу.

ПРН14. Тракувати формотворчі засоби образотворчого та декоративного мистецтва, реставрації як відображення історичних, соціокультурних, економічних і технологічних етапів розвитку суспільства, комплексно визначати їх функціональну та естетичну специфіку у комунікативному просторі.

Мета дисципліни «Основи композиції» – є набуття студентами теоретичних знань та практичних навичок з навчальної дисципліни, що формують головні якості майбутнього художника.

Предметом дисципліни – гармонізація структурних елементів композиції (форми, фактури, лінії, плями тощо) та засоби їхнього упорядкування (ритм, пропорції, рівновага, симетрія-асиметрія, статика-динаміка, контраст тощо).

Найефективнішою формою та методом роботи під час оволодіння студентами даної дисципліни є практичні заняття, зміст яких спрямований на пошук і вибір доцільного способу відображення задуму, творчий підхід до виконання поставлених проблемних завдань. У процесі практичного навчання студенти набувають умінь створювати композиційно доцільні художні твори.

Завдання дисципліни. Надати студентам теоретичні знання і практичні навички із засвоєння теорії та практики навчального предмету на основі процесуальних норм (стандартів) сучасної освіти.

Результати навчання. Студент, який успішно завершив вивчення дисципліни, повинен: вміло використовувати понятійний апарат з фаху; володіти основними принципами композиційної побудови художнього твору; оперувати засобами гармонізації (симетрія-асиметрія; статика-динаміка; контраст-нюанс; ритм тощо); використовувати їх під час створення різноманітних композицій; застосовувати принципи побудови композиції під час виконання практичних завдань; втілювати задум у формі гармонійно складеної композиції; продемонструвати свої теоретичні знання з навчального предмету у практичній діяльності.

3. СТРУКТУРА І ЗМІСТ РОБОЧОЇ ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

3.1. Структура залікових кредитів дисципліни

Назва розділу	Кількість годин, відведених на:		
	Л	ПР	СРС
Розділ 1. Основні елементи та засоби композиції, прийоми формоутворення.	17	34	69
Разом:	17	34	69

3.2. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

3.2.1. Зміст лекційного курсу

<i>1 семестр</i>		
№ з/п	Перелік тем лекцій	Кількість годин
1	Вступ. Теоретичні основи композиції.	2
2	Елементи композиції (форма, лінія, пляма). Емоційний вплив ліній і плям різної конфігурації в композиції.	2
3	Рівновага. Сприйняття геометричних форм та їх елементів. Варіанти розміщення форми на площині.	2
4	Засоби композиції. Статика, динаміка. Симетрія, асиметрія.	2
5	Засоби композиції. Ритм, метр; Контраст, нюанс.	2
6	Співвідношення і пропорції. Масштаб. Цілісність композиції.	2
7	Композиційний центр. Підпорядкування компонентів композиції ідейному задуму.	2
8	Колір як засіб композиції. Підсумкове заняття.	3
Разом:		17

3.2.2. Зміст практичних занять

<i>1 семестр</i>		
№ з/п	Теми практичних занять	Кількість годин
1	Композиційний пошук та створення композиції: симетричної (дзеркальна, циклічно-обертובה, стрічкова); асиметричної.	6
2	Композиційний пошук та створення композиції: статичної, динамічної.	6
3	Композиційний пошук та створення композиції: з простим ритмом; зі складним ритмом.	6
4	Композиційний пошук та створення композиції на основі контрасту та нюансу: за розміром, за фактурою.	6
5	Композиційний пошук та створення композиції <ul style="list-style-type: none">- з одним композиційним центром;- з декількома композиційними центрами;- відкрита композиція (відсутність центру).	10
Разом:		34

3.2.3. Зміст самостійної роботи

Самостійна робота студентів полягає у систематичному опрацюванні лекцій практичних робіт, виконання ескізів та зарисовок, підготовці до перегляду.

Зміст самостійної роботи студентів

<i>1 семестр</i>		
Номер тижня	Вид самостійної роботи	Кількість годин
1	Опрацювання матеріалу лекції № 1. Опрацювання практичної роботи № 1. Виконання ескізів та зарисовок до поточної теми.	4
2	Опрацювання матеріалу лекції № 1. Опрацювання практичної роботи № 1. Виконання ескізів та зарисовок до поточної теми.	4
3	Опрацювання матеріалу лекції № 2. Опрацювання практичної роботи № 1. Виконання ескізів та зарисовок до поточної теми.	4
4	Опрацювання матеріалу лекції № 2. Опрацювання практичної роботи № 2. Виконання ескізів та зарисовок до поточної теми.	4
5	Опрацювання матеріалу лекції № 3. Опрацювання практичної роботи № 2. Виконання ескізів та зарисовок до поточної теми.	4
6	Опрацювання матеріалу лекції № 3. Опрацювання практичної роботи № 2. Виконання ескізів та зарисовок до поточної теми.	4
7	Опрацювання матеріалу лекції № 4. Опрацювання практичної роботи № 3. Виконання ескізів та зарисовок до поточної теми.	4
8	Опрацювання матеріалу лекції № 4. Опрацювання практичної роботи № 3. Виконання ескізів та зарисовок до поточної теми.	4
9	Опрацювання матеріалу лекції № 5. Опрацювання практичної роботи № 3. Виконання ескізів та зарисовок до поточної теми.	4
10	Опрацювання матеріалу лекції № 5. Опрацювання практичної роботи № 4. Виконання ескізів та зарисовок до поточної теми.	4
11	Опрацювання матеріалу лекції № 6. Опрацювання практичної роботи № 4. Виконання ескізів та зарисовок до поточної теми.	4
12	Опрацювання матеріалу лекції № 6. Опрацювання практичної роботи № 4. Виконання ескізів та зарисовок до поточної теми.	4

Продовження таблиці

13	Опрацювання матеріалу лекції № 7. Опрацювання практичної роботи № 5. Виконання ескізів та зарисовок до поточної теми.	4
14	Опрацювання матеріалу лекції № 7. Опрацювання практичної роботи № 5. Виконання ескізів та зарисовок до поточної теми.	4
15	Опрацювання матеріалу лекції № 8. Опрацювання практичної роботи № 5. Виконання ескізів та зарисовок до поточної теми.	4
16	Опрацювання матеріалу лекції № 8. Опрацювання практичної роботи № 5. Виконання ескізів та зарисовок до поточної теми.	4
17	Оформлення робіт та підготовка до перегляду	5
Разом:		69

*Практична орієнтованість дисципліни «Основи композиції» вимагає постійного вправлення, тому самостійна робота студента більшою мірою зосереджена на виконанні ескізів та зарисовок, тематика та кількість яких відповідає поточним темам практичних занять.

4. ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ

Процес навчання з дисципліни ґрунтується на використанні традиційних та сучасних технологій, зокрема: лекції та практичні заняття, виконання самостійної роботи (ескізів та зарисовок), що мають за мету – оволодіння студентами принципами художньо-графічної грамоти, практичними навичками передачі графічних зображень з використанням різних матеріалів та інструментів тощо.

Методи навчання: словесні (розповідь, бесіда), наочні (демонстрування, ілюстрування, спостереження) та практичні (вправлення).

5. МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Поточний контроль здійснюється під час практичних занять, перевірки самостійної роботи, а також у дні проведення контрольних заходів, встановлених робочою програмою і графіком навчального процесу.

Також ще одним методом контролю характерним для образотворчих дисциплін є перегляд, який проходить у вигляді презентації виконаних протягом семестру практичних робіт студентів та їхньої самостійної роботи (ескізів та зарисовок). Перегляд здійснюється провідними викладачами кафедри (у складі не менш 3-х осіб разом з ведучим викладачем), в ході якого обговорюється об'єктивність оцінювання та динаміка успішності студентів, подальша стратегія навчання.

При виведенні підсумкової семестрової оцінки враховуються результати як поточного контролю (оцінювання практичних робіт, ескізів та зарисовок), так і підсумкового контрольного заходу.

Студент, який набрав позитивний середньозважений бал за поточну роботу і не здав підсумковий контрольний захід, вважається невстигаючим.

6. ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ У СЕМЕСТРІ

Протягом вивчення дисципліни студент повинен виконати у повному обсязі всі види робіт, що передбачені робочою навчальною програмою (наприклад: відвідування лекцій та практичних занять; опрацювання лекційного матеріалу, виконання практичних та самостійних робіт; перегляд тощо). У випадку якщо студент не виконав у повному обсязі всі види навчальних робіт, то до підсумкового контрольного заходу він не допускається.

Термін здачі практичної та самостійної роботи вважається своєчасним, якщо студент представив її після виконання роботи або на наступному занятті. За несвоечасний здачу практичної та самостійної роботи (в тому числі за виконання практичних робіт поза межами

аудиторії без поважної причини) виставляється оцінка «задовільно». Пропущену з поважної причини практичну роботу студент повинен відпрацювати в аудиторії кафедри у встановлений викладачем термін. Оцінювання практичних та самостійних робіт, підсумковий контрольний захід проводиться за національною чотирибальною шкалою оцінювання.

Підсумкова семестрова оцінка визначається як середньозважена з усіх видів робіт з урахуванням вагових коефіцієнтів (встановлюється в автоматизованому режимі після внесення викладачем усіх оцінок до електронного журналу). Залік виставляється, якщо середньозважений бал, який отримав студент з дисципліни, знаходиться у межах від 3,00 до 5,00 балів. При цьому за вітчизняною шкалою ставиться “відмінно”, “добре”, “задовільно”, “незадовільно”, а за шкалою ECTS – буквене позначення оцінки, що відповідає набраній студентом кількості балів відповідно до таблиці Співвідношення.

Оцінювання знань студентів здійснюється за такими критеріями:

Оцінка за національною шкалою	Узагальнений критерій
Відмінно	Студент глибоко і у повному обсязі опанував зміст навчального матеріалу, легко в ньому орієнтується і вміло використовує понятійний апарат. При виконанні практичної роботи допустив <i>несуттєві похибки</i> . Відмінна оцінка передбачає також якісне зовнішнє оформлення роботи.
Добре	Студент виявив повне засвоєння навчального матеріалу, володіє понятійним апаратом, орієнтується у вивченому матеріалі; при вирішенні практичних задач можуть мати місце окремі неточності. При виконанні практичної роботи допустив дві-три <i>несуттєві помилки</i> .
Задовільно	Студент виявив знання основного програмного матеріалу в обсязі, необхідному для подальшого навчання та практичної діяльності за професією, справляється з виконанням практичних завдань, передбачених програмою, з допусканням неточностей і <i>суттєвих помилок</i> . Здатен усувати неточності у роботі під керівництвом викладача.
Незадовільно	Студент виявив розрізнені, безсистемні знання, не може їх використовувати при вирішенні практичних завдань. Як правило, оцінка "незадовільно" виставляється студенту, який не може продовжити навчання без додаткової роботи з вивчення дисципліни.

Критерії оцінювання ескізів та зарисовок:

Оцінка за національною шкалою	Узагальнений критерій
Відмінно	Передбачає виконавську майстерність на високому рівні; відповідність тематиці та творчому задуму; креативність та самостійність виконання; <i>несуттєві похибки</i> .
Добре	Передбачає виконавську майстерність на достатньому рівні; відповідність тематиці та творчому задуму; самостійність виконання; <i>несуттєві помилки</i> .
Задовільно	Передбачає виконавську майстерність на середньому рівні; часткова невідповідність тематиці та творчому задуму; <i>суттєві помилки</i> .
Незадовільно	Передбачає виконавську майстерність на низькому рівні; невідповідність тематиці та творчому задуму; неповний обсяг.

Структурування дисципліни за видами робіт і оцінювання результатів навчання студентів за ваговими коефіцієнтами

I семестр															
Аудиторна робота					Самостійна робота					Семестровий контроль					
Практичні заняття №:					Ескізи та зарисовки					Підсумковий					
(обов'язковий мінімум оцінок)					(обов'язковий мінімум оцінок)					контрольний захід					
	1	2	3	4	5		1	2	3	4	5		Іспит		
ВК*:	0,4					0,2					0,4				

Умовні позначення: ВК – ваговий коефіцієнт.

Співвідношення вітчизняної шкали оцінювання і шкали оцінювання ЄКТС

Оцінка ЄКТС	Інституційна інтервальна шкала балів	Вітчизняна оцінка, критерії		
A	4,75–5,00	5	Зараховано	Відмінно – глибоке і повне опанування навчального матеріалу і виявлення відповідних умінь та навиків.
B	4,25–4,74	4		Добре – повне знання навчального матеріалу з кількома незначними помилками.
C	3,75–4,24	4		Добре – в загальному правильна відповідь з двома-трьома суттєвими помилками
D	3,25–3,74	3		Задовільно – неповне опанування програмного матеріалу, але достатнє для практичної діяльності за професією
E	3,00–3,24	3		Задовільно – неповне опанування програмного матеріалу, що задовольняє мінімальні критерії оцінювання
FХ	2,00–2,99	2	Незараховано	Незадовільно – безсистемність одержаних знань і неможливість продовжити навчання без додаткових знань з дисципліни
F	0,00–1,99	2		Незадовільно – необхідна серйозна подальша робота і повторне вивчення дисципліни

7. КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ З ДИСЦИПЛІНИ

1. Дайте визначення поняттю «композиція».
2. Суть поняття «композиційний центр».
3. З яких позицій підходять до утворення форми? Поясніть чому.
4. Назвіть елементарні складові форми та охарактеризуйте їх.
5. Назвіть активні елементи формоутворення. Поясніть їх суть.
6. Які існують види форми?
7. Охарактеризуйте психологічне сприйняття форми.
8. Дайте визначення поняття «гармонія».
9. Визначте види композицій та охарактеризуйте їх.
10. Назвіть основні засоби гармонізації художніх структур.
11. Суть пропорції та її види. Пропорція «золотий перетин».
12. Суть масштабності. Її закономірності.
13. Поняття симетрії. Її види. Асиметрія.
14. Охарактеризуйте поле зору людини і його зони.
15. Поясніть закономірності зорового сприйняття.
16. Поняття ілюзії. Основні її причини.

17. Ілюзорні властивості ліній та площин.
18. Дайте характеристику лінії як елементу композиції.
19. У чому суть композиції картинної площини?
20. Поняття «композиційний центр».
21. Охарактеризуйте композиційний фактор-простір.
22. Дайте характеристику композиційним законам у декоративному мистецтві.
23. Охарактеризуйте композиційні прийоми у декоративному мистецтві.
24. Поняття статичності і динаміки у композиції художнього твору.
25. Контраст. У чому проявляється контраст? Його роль у композиції художнього твору?
26. Ньюанс. Як проявляється, чим характеризується?
27. Тотожність. Як проявляється, чим характеризується?
28. Подібність. У чому проявляється? Її роль у композиції художнього твору?
29. Поняття ритму у композиції художнього твору. Його характеристики.
30. Рівновага. Орієнтація форми на площині.
31. Поняття спів розмірності елементів композиції.
32. Поняття пластичної спряженості у композиції художнього твору.
33. Чим характеризується цілісність композиції?
34. Правила і закони композиції.
35. Роль рами в композиції художнього твору?

8. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Методичні вказівки до виконання практичних робіт; Методичні вказівки до виконання самостійної роботи студентів.

9 РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Яремків М. Композиція. Тернопіль: Підручники і посібники, 2005. 110 с.
2. Михайленко В.Є., Яковлев М.І. Основи композиції. Київ : Каравела, 2004. 305 с.
3. Урсу Н.О., Негода Б.М., Гнатюк В.А., Міхальська І.П. Теоретичні основи композиції: навч.-метод. посібн. для студентів ВНЗ художніх та художньо-педагогічних спеціальностей. Кам'янець-Подільський, 2004. 61 с.
4. Поліщук Л.К., Родіна І.О., Новицька О.Р. Основи об'ємно-просторової композиції: метод. посіб. Івано-Франківськ :ІФНТУНГ, 2010. 102 с.
5. Костенко Т.В. Основи композиції та тримірного формоутворення: навч.- метод. посіб. Харків: Арт-Родник, 2006. 120 с.

10. ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

1. Модульне середовище для навчання. Режим доступу : <https://msn.khmnu.edu.ua/>.
2. Електронна бібліотека університету. Режим доступу : <http://library.khmnu.edu.ua/>.
3. Репозитарій ХНУ. Режим доступу : <http://elar.khmnu.edu.ua/jspui/?locale=uk>.